

ROZSUDOK
V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Igora Belka a členov senátu JUDr. Aleny Poláčkovej PhD. a JUDr. Zdenky Reisenauerovej, v právnej veci navrhovateľa: **A. B.**, bytom Ž. - B., K., zastúpený Mgr. PhDr. S. B., bytom Ž., K., proti odporcovi: **Obvodný pozemkový úrad v Ž., A., Ž., za účasti:** Slovenský pozemkový fond, B., B., o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia a postupu odporcu zo dňa 17. augusta 2006 č. 2006/0017-015, o odvolaní odporcu proti rozsudku Krajského súdu v Žiline č. k. 26Sp 46/2006-34 zo dňa 21. novembra 2007 takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Žiline č.k. 26Sp 46/2006-34 zo dňa 21. novembra 2007 **p o t v r d z u j e .**

Navrhovateľovi náhradu trov odvolacieho konania **nepriznáva.**

O d ô v o d n e n i e :

Krajský súd v Žiline napadnutým rozsudkom rozhodnutie odporcu, uvedené v záhlaví tohto rozsudku zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Navrhovateľovi a Slovenskému pozemkovému fondu náhradu trov konania nepriznal.

Z odôvodnenia rozsudku vyplýva, že krajský súd po preskúmaní napadnutého rozhodnutia správneho orgánu a konania mu predchádzajúceho mal preukázané, že v danej veci žalovaný správny orgán rozhodol podľa § 5 ods. 2 zákona č. 503/2003 Z.z. o navrátenie vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona č. 180/1995 Z.z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ďalej len reštitučný zákon) tak, že navrhovateľ nespĺňa podmienky ustanovené v § 2 ods. 2 reštitučného zákona a nenavrátil mu vlastnícke právo k žiadaným pozemkom v kat. úz. K. (pôvodne kat. úz. Z. K.) a zároveň mu nepriznal ani právo na náhradu podľa § 6 ods. 2. Z obsahu administratívneho spisu mal preukázané, že navrhovateľ si uplatnil u žalovaného správneho orgánu v zákonnej lehote nárok podľa reštitučného zákona na navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam v kat. úz. K.; oprávnenosť osoby si odvodzoval po V. B., jeho starom otcovi, ktorého vlastníctvo k žiadaným nehnuteľnostiam prešlo na štát alebo inú právnickú osobu postupom podľa zákona č. 81/1949 Zb. o úprave právnych pomerov pasienkového majetku bývalých urbárikov, komposesorátov a podobných právnych útvarov; starý otec navrhovateľa vycestoval za prácou do USA začiatkom dvadsiateho storočia, kde aj podľa dostupných informácií po druhej svetovej vojne zomrel; o smrti starého otca navrhovateľ predložil rozsudok Okresného súdu v Žiline č. k. 4P 97/2002-35 zo dňa 14.3.2005, ktorým súd vyhlásil nezvestného V. B., nar. X. v N., naposledy bytom Z. K. č. 125, okres B. za mŕtveho s tým, že nezvestný neprežil deň 1.7.1948; rozsudok súdu nadobudol právoplatnosť dňa 10.6.2005. Podľa názoru krajského súdu odporca v danej veci nesprávne právne aplikoval ustanovenie § 2 reštitučného zákona. Poukázal na to, že text ustanovenia § 2 ods. 2 nemožno vykladať tak, že sa jedná o osobu uvedenú v § 2 ods. 1, ktorej súdne konanie o vyhlásenie za mŕtveho bolo právoplatne skončené do 31.12.2004, ale tak, že v konaní o vyhlásenie za mŕtveho bol dátum úmrtia tejto osoby stanovený do dňa 31.12.2004. Konštatoval, že určovací výrok súdu má rovnaké právne následky ako smrť, t. j. po takejto osobe možno dediť, zanikajú práva a povinnosti viazané na túto osobu. Uviedol, že rozsudok súdu o vyhlásenie za mŕtveho ako konštitutívne rozhodnutie má účinky ex nunc (pokiaľ sa vo výroku rozhodnutia výslovne neuvedie niečo iné) a v prípadoch, keď súd uvedie výslovne deň smrti nastávajú účinky takéhoto rozsudku ex tunc, t. j. ku dňu, ktorý je uvedený v rozsudku a k takto stanovenému dátumu nastávajú účinky dedičského práva (§ 460 Občianskeho zákonníka – OZ), ale aj právneho nástupníctva v zmysle § 2 ods. 2 reštitučného zákona. Krajský súd súčasne konštatoval, že zo skutkových okolností v danej veci bolo nepochybne preukázané, že navrhovateľ je občanom Slovenskej republiky s trvalým pobytom na jej území, pretože z hľadiska určenia trvalého pobytu je rozhodujúce, kde

navrhovateľ podľa predpisov o evidencii obyvateľov je prihlásený na trvalý pobyt. Napadnuté rozhodnutie odporcu považoval za rozhodnutie, ktoré vychádzalo z nesprávneho právneho posúdenia veci, z ktorých dôvodov ho podľa § 250l ods. 2 O.s.p. v spojení s § 250j ods. 2 písm. a/ zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Rozhodnutie o náhrade trov konania krajský súd odôvodnil podľa § 142 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 246c. Navrhovateľovi a Slovenskému pozemkovému fondu náhradu trov konania nepriznal, napriek tomu, že im vzniklo právo na ich náhradu, pretože v tomto konaní nevzniesli procesný návrh na ich uplatnenie.

Proti uvedenému rozsudku krajského súdu sa v zákonnej lehote odvolal odporca. Žiadal, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok krajského súdu zmenil tak, že preskúmané rozhodnutie správneho orgánu potvrdí. Nesúhlasil s právnym názorom súdu prvého stupňa. Uviedol, že v rozsudku Okresného súdu v Žiline zo dňa 14.3.2005 č. k 4P 97/2002-35 nie je vo výroku uvedený deň smrti, z ktorého dôvodu rozsudok súdu nemôže mať účinky ex tunc. Konštatoval, že vzhľadom k tomu, že v súdnom rozhodnutí sa priamo nevyslovuje, že nezvestný je mŕtvy k stanovenému dňu smrti, je vyslovená len domnienka smrti tým spôsobom, že nezvestný je vyhlásený za mŕtveho tak, že neprežil deň 1.7.1948, a preto rozsudok nemôže mať spätnú účinnosť. Považoval na základe tejto skutočnosti za jednoznačne preukázané, že navrhovateľ nemohol byť oprávnenou osobou. Poukázal na to, že v danej veci nikdy nespochybňoval, že navrhovateľ je štátnym občanom Slovenskej republiky s trvalým pobytom na jej území.

Navrhovateľ sa na odvolanie odporcu vyjadril tak, že navrhoval napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny potvrdiť a odvolanie odporcu zamietnuť. V celom rozsahu sa stotožnil s dôvodmi vyslovenými v rozsudku krajského súdu.

Slovenský pozemkový fond sa na odvolanie odporcu nevyjadril odvolací návrh nepodal.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací podľa § 246c O.s.p. v spojení s ust. § 10 ods. 2 preskúmal rozsudok krajského súdu v medziach odvolania a konanie mu predchádzajúce v zmysle ust. § 246c v spojení s §§ 211 a nasl. a dospel k názoru, že odvolanie nie je dôvodné.

Odporca považoval rozsudok súdu prvého stupňa a postup, ktorý mu predchádzal za nezákonný predovšetkým z dôvodu, že súd prvého stupňa vec nesprávne právne posúdil v zmysle § 2 ods. 2 reštitučného zákona.

Odvolací súd, ktorý je rozsahom a dôvodmi odvolania viazaný podľa § 246c ods. 1 O.s.p. v spojení s § 212 ods. 1, preskúmal zákonnosť napadnutého rozsudku súdu prvého stupňa a postup, ktorý mu predchádzal, v rozsahu námietok odporcu uvedených v odvolaní.

Podľa § 2 ods. 1, 2, 3 reštitučného zákona právo na navrátenie vlastníctva k pozemku podľa tohto zákona môže uplatniť oprávnená osoba, ktorá je občanom Slovenskej republiky s trvalým pobytom na jej území a ktorej pozemok prešiel na štát alebo na inú právnickú osobu v období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990 (ďalej len "rozhodujúce obdobie") spôsobom uvedeným v ustanovení § 3.

Ak osoba, ktorej vlastníctvo k pozemku prešlo v rozhodujúcom období do vlastníctva štátu alebo inej právnickej osoby v prípadoch uvedených v ustanovení § 3, zomrela pred uplynutím lehoty uvedenej v ustanovení § 5 alebo ak bola pred uplynutím tejto lehoty vyhlásená za mŕtvu, sú oprávnenými osobami štátni občania Slovenskej republiky, fyzické osoby v tomto poradí:

- a) dedič zo závetu, ktorý bol predložený v konaní o dedičstve, ktorý nadobudol celé dedičstvo,
- b) dedič zo závetu, ktorý nadobudol dedičstvo, ale len v miere zodpovedajúcej jeho dedičskému podielu; to neplatí, ak dedičovi podľa závetu pripadli len jednotlivé veci alebo práva; ak bol dedič závetom ustanovený len k určitej časti pozemku, na ktorú sa vzťahuje povinnosť vydania, je oprávnený len k tejto časti pozemku,
- c) deti a manžel osoby uvedenej v odseku 1, všetci rovným dielom; ak dieťa zomrelo pred uplynutím lehoty uvedenej v ustanovení § 5, sú na jeho mieste oprávnenými osobami jeho deti, a ak niektoré z nich zomrelo, jeho deti,

- d) rodičia osoby uvedenej v odseku 1,
- e) súrodenci osoby uvedenej v odseku 1, a ak niektorý z nich zomrel, sú na jeho mieste oprávnenými osobami jeho deti.

V prípadoch uvedených v ustanovení § 3 ods. 1 písm. j/ sú oprávnenými osobami aj osoby tam uvedené; ustanovenia odseku 2 písm. c/ až e/ platia obdobne.

Podľa § 5 ods. 1, 2, 3, 5 reštitučného zákona právo na navrátenie vlastníctva k pozemku môže uplatniť oprávnená osoba do 31. decembra 2004 na obvodnom pozemkovom úrade, v ktorého obvode vlastnila pozemok, a zároveň preukáže skutočnosti podľa § 3. Neuplatnením práva v lehote právo zanikne. Rozhodnutie o navrátení vlastníctva k pozemku alebo rozhodnutie o priznaní práva na náhradu podľa § 6 ods. 2 a 3 vydá obvodný pozemkový úrad. Na konanie podľa odseku 2 sa vzťahujú všeobecné predpisy o správnom konaní. Proti rozhodnutiu obvodného pozemkového úradu podľa odsekov 2 a 4 možno podať opravný prostriedok na súde.

Predpokladom navrátenia vlastníctva k pozemkom alebo priznania náhrady za nehnuteľnosti, ktoré nie je možné vydať podľa reštitučného zákona bolo, aby si oprávnená osoba uplatnila reštitučný nárok na pozemkovom úrade v zmysle § 5 ods. 1 uvedeného zákona a súčasne preukázala splnenie zákonných podmienok oprávnenej osoby ustanovených v § 2 ods. 1, 2, ako aj že žiadané nehnuteľnosti prešli v zákonnej dobe (od 25.2.1948 do 1.1.1990) na štát alebo inú právnickú osobu v dôsledku skutočností taxatívne ustanovených v § 3 ods. 1, 2, 3, právo na navrátenie vlastníctva alebo priznanie náhrady si oprávnená osoba uplatnila v lehote ustanovenej v § 5 ods. 1 (do 31.12.2004) a žiadané pozemky ku dňu odňatia mali charakter pôdy podľa § 1 ods. 1 ako aj, že žiadané nehnuteľnosti neboli vydané podľa zákona o pôde (zákon č. 229/1991 Zb.).

Na konanie o nárokoch oprávnených osôb v zmysle zákona o pôde sú príslušné pozemkové úrady podľa § 5 ods. 1 reštitučného zákona v spojení s § 5 ods. 5 zákona č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v platnom znení.

Pre konanie pozemkového úradu o navrátení vlastníctva k pozemku alebo rozhodnutie o priznaní práva na náhradu podľa § 6 ods. 2 a 3 reštitučného zákona platia všeobecné predpisy o správnom konaní, teda ustanovenia zákona č. 71/1967 Zb. v platnom znení o správnom konaní (ďalej len Správny poriadok) podľa § 5 ods. 3 reštitučného zákona.

Správny orgán je povinný zistiť presne a úplne skutočný stav veci a za tým účelom si obstarat' potrebné podklady pre rozhodnutie. Pritom nie je viazaný len návrhmi účastníkov konania. Podkladom pre rozhodnutie sú najmä podania, návrhy a vyjadrenia účastníkov konania, dôkazy, čestné vyhlásenia, ako aj skutočnosti všeobecne známe alebo známe správne orgánu z jeho úradnej činnosti. Rozsah a spôsob zisťovania podkladov pre rozhodnutie určuje správny orgán. Na žiadosť správneho orgánu sú štátne orgány, orgány územnej samosprávy, fyzické osoby a právnické osoby povinné oznámiť skutočnosti, ktoré majú význam pre konanie a rozhodnutie. (§ 32 Správneho poriadku).

Podľa § 3 ods. 1, 2, 3, 4 Správneho poriadku správne orgány postupujú v konaní v súlade so zákonmi a inými právnymi predpismi. Sú povinné chrániť záujmy štátu a spoločnosti, práva a záujmy fyzických osôb a právnických osôb a dôsledne vyžadovať plnenie ich povinností. Správne orgány sú povinné postupovať v konaní v úzkej súčinnosti s účastníkmi konania, zúčastnenými osobami a inými osobami, ktorých sa konanie týka a dať im vždy príležitosť, aby mohli svoje práva a záujmy účinne obhajovať, najmä sa vyjadriť k podkladu rozhodnutia, a uplatniť svoje návrhy. Účastníkom konania, zúčastneným osobám a iným osobám, ktorých sa konanie týka musia správne orgány poskytovať pomoc a poučenia, aby pre neznalosť právnych predpisov neutrpeli v konaní ujmu. Správne orgány sú povinné svedomite a zodpovedne sa zaoberať každou vecou, ktorá je predmetom konania, vybaviť ju včas a bez zbytočných prietahov a použiť najvhodnejšie prostriedky, ktoré vedú k správne vybaveniu veci. Ak to povaha veci pripúšťa, má sa správny orgán vždy pokúsiť o jej zmierne vybavenie. Správne orgány dbajú na to, aby konanie prebiehalo hospodárne a bez zbytočného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb. Rozhodnutie správnych orgánov musí vychádzať zo spoľahlivo zisteného stavu veci. Správne orgány dbajú o to, aby v rozhodovaní o skutkovo zhodných alebo podobných prípadoch nevznikali neodôvodnené rozdiely.

Správny orgán v danej veci nepostupoval v intenciách citovaných právnych noriem, pre svoje rozhodnutie si síce zadovážil dostatok skutkových podkladov, vo veci zistil skutočný stav, avšak zo skutkových okolností vyvodil nesprávny právny názor, z ktorých dôvodov boli splnené zákonné podmienky pre zrušenie jeho rozhodnutia súdom prvého stupňa a vrátenie veci mu na ďalšie konanie podľa § 250q ods. 2 O.s.p.

Z administratívneho spisového materiálu v danej veci vyplýva, že navrhovateľ si dňa 28.10.2004, v zákonnej lehote, uplatnil na Obvodnom pozemkovom úrade v Ž. v zmysle reštitučného zákona nárok podľa § 3 ods. 1, písm. d/ na navrátenie vlastníctva k pozemkom nachádzajúcich sa v kat. úz. K. po V. B., jeho starom otcovi, ktorého vlastníctvo k žiadaným nehnuteľnostiam prešlo na štát alebo inú právnickú osobu postupom podľa zákona č. 81/1949 Zb., ako doklad o smrti pôvodného vlastníka predložil rozsudok Okresného súdu v Žiline č. k. 4P 97/2002-35 zo dňa 14.3.2005, ktorým súd vyhlásil nezvestného V. B., nar. X. v N., naposledy bytom Z. K. č. 125, okres B. za mŕtveho s tým, že nezvestný neprežil deň 1.7.1948, rozsudok súdu nadobudol právoplatnosť dňa 10.6.2005. Obvodný pozemkový úrad v Ž. preskúmaným rozhodnutím vyslovil, že navrhovateľ nespĺňa podmienky uvedené v § 2 ods.2 reštitučného zákona na vrátenie vlastníctva alebo priznania práva na náhradu za žiadané pozemky nachádzajúce sa v kat. úz. K., z dôvodu, že navrhovateľ nepreukázal oprávnenosť osoby, pretože v konaní nebol predložený úmrtný list V. B. a rozsudok o vyhlásení za mŕtveho bol vydaný až po zákonnej lehote.

Zákonodarca v právnej norme § 2 ods. 1, 2 reštitučného zákona kogentným spôsobom ustanovuje, kto je oprávnenou osobou na navrátenie vlastníctva alebo priznanie práva na náhradu za pozemky v zmysle ustanovení reštitučného zákona a v právnej norme § 3 taxatívnym spôsobom ustanovuje zákonné dôvody na navrátenie vlastníctva alebo priznanie práva na náhradu.

Vôľou zákonodarcu v právnej norme v § 2 ods. 2 pokiaľ ustanovuje „ak osoba, ktorej vlastníctvo k pozemku prešlo v rozhodujúcom období do vlastníctva štátu alebo inej právnickej osoby v prípadoch uvedených v ustanovení § 3, zomrela pred uplynutím lehoty uvedenej v ustanovení § 5 alebo ak bola pred uplynutím tejto lehoty vyhlásená za mŕtvu“, bolo stanoviť rovnaké právne postavenie právnych nástupcov po fyzickej osobe, ktorá zomrela a právnych nástupcov po fyzickej osobe, ktorá bola vyhlásená za mŕtvu.

Správny bol preto názor súdu prvého stupňa, že znenie ustanovenia § 2 ods. 2 reštitučného zákona nemožno vykladať tak, že súdne konanie o vyhlásenie osoby uvedenej v § 2 ods. 1 za mŕtvu bolo právoplatne skončené ku dňu 31.12.2004 (§ 5), ale tak, že takáto osoba bola vyhlásená za mŕtvu pred uplynutím tejto lehoty, to znamená, že deň úmrtia rozhodnutím o vyhlásení tejto osoby za mŕtvu nastal pred uplynutím zákonnej lehoty ustanovenej v § 5 (do 31.12.2004).

Vyhlásenie za mŕtveho je rozhodnutie o osobnom stave osoby, u ktorej zo zákonných dôvodov nemožno zistiť smrť, a teda stratu právnej subjektivity obvyklým spôsobom, podľa zdravotníckych predpokladov. Toto konanie sa môže začať na návrh a aj bez návrhu. Na takéto konanie a vydanie rozhodnutia o vyhlásení za mŕtveho je daná právomoc súdu, ktorý vyhlási nezvestnú fyzickú osobu za mŕtvu po preukázaní splnenia zákonných podmienok ustanovených v § 7 Občianskeho zákonníka (OZ). Rozsudok súdu o vyhlásenie za mŕtveho má konštitutívne účinky a pôsobí rovnako ako vyvrátiteľná domnienka. Účinky zásadne pôsobia **ex nunc**, **okrem tých účinkov, ktoré inak upravuje hmotné právo (napr. § 460 OZ).**

Podľa § 460 OZ dedičstvo sa nadobúda smrťou poručiteľa.

V zmysle citovanej právnej normy dedičia okamihom smrti poručiteľa vstupujú do vecno-právnych (majetkovo-právnych) a procesno-právnych práv a povinností poručiteľa na základe univerzálnej sukcesie.

Pokiaľ teda zo skutkových okolností v danej veci vyplýva, že pôvodný vlastník nehnuteľností V. B. bol vyhlásený za mŕtveho rozsudkom súdu tak, že „nezvestný neprežil deň 1.7.1948“, rozsudkom súdu bol stanovený deň smrti poručiteľa najneskôr ku dňu 1.7.1948 a takto určený deň smrti sa stal záväzným pre každého v zmysle § 159 ods. 2 O.s.p. Týmto dňom právni nástupcovia poručiteľa vstúpili titulom dedenia (§ 460 OZ) do všetkých jeho hmotnoprávnych a procesnoprávnych práv a povinností. Pokiaľ teda navrhovateľ je vnukom poručiteľa V. B. spĺňa zákonné podmienky ustanovené v § 2 ods. 2 písm. c/ reštitučného zákona.

Odvolací súd z uvedených dôvodov považoval námietky odporcu uvedené v odvolaní za neodôvodnené.

Vzhľadom na uvedené, pokiaľ Krajský súd v Žiline napadnutým rozsudkom rozhodnutie správneho orgánu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, rozhodol vo veci skutkovo správne a v súlade so zákonom, a preto odvolací súd rozsudok krajského súdu podľa § 250ja ods. 4 O.s.p. v spojení s § 246c a s § 219 potvrdil.

Odvolací súd navrhovateľovi náhradu trov odvolacieho konania nepriznal v zmysle § 246c O.s.p v spojení s § 224 ods. 1 a v spojení s § 250k ods. 1, pretože si ich náhradu neuplatnil.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 7. októbra 2008

Za správnosť vyhotovenia: Ľubica Kavivanovová

JUDr. Igor Belko, v. r.
predseda senátu